

הנחיה מס' 2.17 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין של נהגים המנהלים מרדפים בכביש	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: טו בחשון התשס"ז, 6 נובמבר 2006	

2.17 מדיניות התביעה בהעמדה לדין של נהגים המנהלים מרדפים בכביש

1. בעניין **אנוואר**¹, ניתנה החלטה על ידי בית המשפט העליון באשר לתופעת המרדפים בכביש. בהליך זה הואשם והורשע המערער בעבירה לפי סעיף 332(2) **לחוק העונשין**², שעניינה סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה. בהחלטה התייחס השופט רובינשטיין למדיניות התביעה בהעמדה לדין במקרים אלו, תוך ציון כי קיים שוני בין מחוזות התביעה השונים באשר לבחירת סעיף האישום וכי על הפרקליטות לשקול גיבוש מדיניות אחידה. מטרת ההנחיה היא האחדת מדיניות הפרקליטות בנושא.
2. בשנים האחרונות ולצורך מיגור תופעת המרדפים בכבישים, חלה החמרה בהתייחסות גורמי האכיפה - המשטרה, הפרקליטות ובתי המשפט - כלפי אלו המנהלים מרדפים. במסגרת החמרה זו, נעשה שימוש בעבירות לפי **חוק העונשין**, בנוסף לעבירות התעבורה, גם במקרים בהם לא נגרמו פגיעות בגוף. מדיניות זו התקבלה ברובה על ידי בית המשפט. באופן כללי ומבלי לאבחן את המקרים השונים, העבירות העונשיות בהן נעשה שימוש הן, בין היתר: סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה - עבירה לפי סעיף 332 **לחוק העונשין**, חבלה בכוונה מחמירה - עבירה לפי סעיף 329 **לחוק העונשין**, מעשה פזיזות ורשלנות - עבירה לפי סעיף 338 **לחוק העונשין** וסיכון דרכים - עבירה לפי סעיף 344 **לחוק העונשין**.
3. טרם הגשת כתב אישום בגין אירוע של מרדפים, יש לשקול מהי העבירה הראויה שבגינה יש להאשים את החשוד. זאת, בהתאם לנסיבות המקרה ולתכליות העבירה הספציפית.
4. סעיף 332 **לחוק העונשין** - סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה, קובע כך:

"העושה אחת מאלה, בכוונה לפגוע בנוסע בנתיב תחבורה או כלי תחבורה או לסכן את בטיחותו, דינו - מאסר עשרים שנים:

(1) מניח דבר על נתיב התחבורה או כלי התחבורה;

(2) מטפל בנתיב תחבורה או כלי תחבורה, או בכל דבר שעליהם או בקרבתם, בדרך שיש בה כדי לפגוע בשימוש החפשי והבטוח של נתיב התחבורה או כלי התחבורה או בבטיחותו של נוסע כאמור או כדי לסכן את השימוש או הבטיחות האמורים;

(3) יורה או זורק דבר אל אדם שעל נתיב התחבורה או כלי התחבורה או אל חפץ שעליהם או גורם שהדבר יגע בהם;

¹ ע"פ 3383/05 **אנוואר נ' מדינת ישראל** (לא פורסם, 27.10.2005).

² חוק העונשין, התשל"ז-1977, ס"ח 226.

הנחיה מס' 2.17 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין של נהגים המנהלים מרדפים בכביש	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: טו בחשון התשס"ז, 6 נובמבר 2006	

(4) מראה אור או אות על נתיב התחבורה או כלי התחבורה או בקרבתם או מטפל בכל דרך באור או באות הקיימים שם ;

(5) גורם לסיכון בטיחותו של נוסע כאמור בהימנעות מעשות מעשה שחובה עליו לעשותו".

5. החלופה הרלוונטית לעניינו, היא החלופה השניה.

עבירה זו היא עבירת מטרה, כאשר היסוד הנפשי הנדרש בעבירה זו הוא "בכוונה לפגוע...". בעניין **ביטון נ' סולטן**³, קבע בית המשפט העליון (בהרכב של תשעה שופטים), בדעת רוב, כי גם לאחר הסדרתו של כלל הצפיות בסעיף 20(ב) **לחוק העונשין**, אין להחיל כלל זה באופן סטטוטורי בעבירות מטרה, אלא לבחון זאת אינדיבידואלית בהתאם לפרשנות הראויה של העבירה (סוגה, מטרתה והיקפה הראוי). לאחרונה, בעניין **אלקורעאן**⁴ קבע בית המשפט כי הלכת הצפיות חלה בעבירה של סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה. בין יתר נימוקי בית המשפט להחלת הכלל צוין כך :

"תכליתו של האיסור בסעיף 20(2) לחוק העונשין היא להגן על חייהם ובטיחותם של נוסעים המשתמשים בנתיב תחבורה או בכלי תחבורה ולהבטיח את התנועה בדרך... לדידי, השמירה על שלמות גופו, חייו ובטיחותו של האדם היא ערך המצדיק הגנה מפני פגיעה לא רק כאשר לעושה המעשה המטרה להשיג את היעד האסור, אלא גם מקום שהוא צפה כאפשרות קרובה לודאי את התממשות המטרה האסורה, ואפילו לא רצה בה... מנגד, לעומת זאת, לא ניתן להצביע... על ערך כלשהו אשר עשוי להוות משקל שכנגד לפירוש זה. ואכן, קשה לחשוב על ערך ציבורי, חברתי או אחר, העשוי להביא למסקנה שאין להחיל את כלל הצפיות בעבירה של סיכון חיי אנשים במזיד בנתיב תחבורה. אין הגיון אפוא, במקרה זה, בהגבלת האיסור וההרתעה אך למקרים בהם המעשים נעשים מתוך רצון להביא לנזק האסור... אין כל הצדקה להגן על נהגים הנוהגים באופן מסוכן הפועלים ברמה של צפיות בדרגה קרובה לוודאי כי חייהם של חפים מפשע יסוכנו בכביש. אין לאדם חירות לנהוג בדרך כאוות נפשו תוך סיכון חייהם של אחרים במודע. נהיגה פרועה אינה ערך הראוי להילקח בחשבון על-ידי הפרשן בבואו לפרש את העבירה לפי סעיף 20(2)".

אם כך, נראה כי בנסיבות מסוימות ניתן להשתמש בסעיף 20(2) במקרים של אדם הנוהג בפראות. בטרם שימוש בעבירה זו יש לבחון כי היסוד הנפשי הנדרש "בכוונה לפגוע" מתקיים. כאמור לעיל, הלכת הצפיות חלה על עבירה זו, כך שגם במקרים בהם **החשוד ראה מראש את**

³ רע"פ 9818/01, ע"פ 8295/02 **ביטון נ' סולטן**, פ"ד נט(6) 554 (2005).

⁴ ע"פ 217/04 **אלקורעאן נ' מדינת ישראל** (לא פורסם, 29.6.2005).

הנחיה מס' 2.17 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין של נהגים המנהלים מרדפים בכביש	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: טו בחשון התשס"ז, 6 נובמבר 2006	

התרחשות התוצאות, כאפשרות קרובה לוודאי, היסוד הנפשי הנדרש מתקיים. הווי אומר, ניתן להעמיד לדין נהגים הנוהגים באופן מסוכן הצופים בדרגה קרובה לוודאי כי חייהם של חפים מפשע יסוכנו עקב נהיגתו. הלכה למעשה, על מנת שהיסוד הנפשי יתממש יש צורך בהתקיימותם של שני התנאים הבאים:

א. מודעות של הנהג לנהיגתו הפרועה, כגון: הודעה של הנהג או הודעה של מי מנוסעיו ממנה עולה כי הנהג בחר באופן מודע לנהוג כפי שנהג, או הודעות של השוטרים הדלוקים כי הנהג נדרש לעצור באופן ברור לאחר שזוהו כשוטרים.

ב. במהלך המרדף הנהג התנגש בכלי רכב אחרים או כאשר פגיעת הנהג בכלי רכב אחרים נמנעה אך ורק בשל פעולה של נהגי כלי הרכב החולפים או ניידות המשטרה (כגון: סטיית כלי הרכב לצדדים, בלימת חירום וכיו"ב) עליה לא יכול היה הנהג להסתמך מראש ואשר בלעדיה התוצאה הקרובה לוודאית של המשך נהיגת הנהג באופן בו נהג הייתה סיכון בטיחותם של כלי התחבורה ונוסעיו. יש לציין, כי במקרים בהן חצה תוך כדי המרדף צמתים וכיו"ב מבלי שיצר סיכון מוחשי לכל התחבורה אשר היו בפועל בדרכו, אין להאשים בעבירה זו.

6. העבירה של חבלה בכוונה מחמירה לפי סעיף 329 לחוק העונשין קובעת כך:

"(א) העושה אחת מאלה בכוונה להטיל באדם נכות או מום, או לגרום לו חבלה חמורה, או להתנגד למעצר או לעיכוב כדין, שלו או של זולתו, או למנוע מעצר או עיכוב כאמור, דינו - מאסר עשרים שנים:

(1) פוצע אדם או גורם לו חבלה חמורה, שלא כדין;

(2) מנסה שלא כדין לפגוע באדם בקליע, בסכין או בנשק מסוכן או פוגעני אחר;

(3) גורם שלא כדין להתפוצצותו של חומר נפיץ;

(4) שולח או מוסר לאדם חומר נפיץ או כל דבר מסוכן או מזיק אחר או גורם לאדם שיקבל כל חומר או דבר כאמור;

(5) מניח, בכל מקום שהוא, חומר מרסק או נפיץ או נוזל משתד;

(6) זורק על אדם חומר או נוזל כאמור בפסקה (5), או משתמש בהם על גופו בדרך אחרת.

(ב) העובר עבירה לפי סעיף קטן (א) כלפי בן משפחתו, לא יפחת עונשו מחמישית העונש המרבי שנקבע לעבירה, אלא אם כן החליט בית המשפט,

הנחיה מס' 2.17 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין של נהגים המנהלים מרדפים בכביש	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: טו בחשון התשס"ז, 6 נובמבר 2006	

מטעמים מיוחדים שיירשמו, להקל בעונשו; בסעיף קטן זה, "בן משפחתו" - כהגדרתו בסעיף 382(ב).

(ג) עונש מאסר לפי סעיף קטן (ב) לא יהיה, בהיעדר טעמים מיוחדים, כולו על-תנאי".

7. החלופה הרלוונטית לעניינו היא החלופה השניה - ניסיון לפגוע באדם בנשק מסוכן או פוגעני.

בעניין **מחמיד ג'מאל**⁵ נקבע כי מכונית עשויה להיחשב בנסיבות המתאימות לכלי נשק, בהתייחס לעבירה זו. יסודות העבירה דורשות מעשה של ניסיון בלבד, בין שהפגיעה התממשה ובין אם לאו.

היסוד הנפשי הנדרש בעבירה זו הוא בכוונה המיוחדת המפורטת ברישא של הסעיף. לעניינו: כוונה לגרום לאדם חבלה חמורה או כוונה למנוע מעצר או עיכוב. בעניין **ביטון נ' סולטן** נקבע כי בעבירות בהן אין עקרון שגובר על הנחת השקילות המוסרית שבין רצון לבין צפיות ברמת קרובה לוודאות, יש להחיל את הלכת הצפיות על ה"כוונה". נוכח העדר עקרון גובר בעבירה זו, עמדתנו היא כי הלכת הצפיות חלה גם בעבירה זו.

בהתאם לכך, במקרים בהם במהלך המרדף סיכן הנהג **הולכי רגל** או **שוטרים רגליים** (פריצת מחסומי משטרה וכדו') ומחומר הראיות עולה כי פגיעתו בהולך הרגל הייתה קרובה לוודאית ונמנעה אך בזכות פעולה שעשה הולך הרגל (כגון: קפיצה הצידה), ניתן לקבוע כי הנהג צפה זאת ברמה קרובה לוודאי ויש להאשימו בעבירה זו. כאשר מדובר בכלי תחבורה או נוסע בנתיב תחבורה, יש להאשים בעבירה של 332 **לחוק העונשין**, בכפוף לתנאים שצוינו לעיל. יצוין כי נוסע ברכב שיצא ממכוניתו במהלך המרדף וכמעט שנפגע כאשר שהה מחוץ לרכבו, ייכלל בהגדרת העבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה כ"נוסע בנתיב תחבורה", וניתן להשתמש בעבירה זו (ראו עניין **מחמיד ג'מאל** האמור לעיל).

כן, ניתן להאשים בעבירה של כוונה בחבלה מחמירה כאשר יש ראיות לכך כי הנהג עשה זאת על מנת למנוע מעצר או עיכוב, כגון: הודעות של השוטרים הדלוקים כי הנהג נדרש לעצור באופן ברור לאחר שזוהו כשוטרים, אולם, הוא המשיך בנהיגתו הפרועה וניסה לדרוס את השוטרים העומדים בדרכו. ויובהר: הלכת הצפיות איננה רלוונטית באשר לחלופה זו, כיוון שאין רכיב תוצאתי בכוונה המיוחדת.

8. כאשר מדובר במרדפים בהם לא התעוררה סכנה לחיי אדם או לפגיעה בהם, ראוי להאשים בעבירה לפי סעיף 338(1) **לחוק העונשין** - מעשי פזיזות ורשלנות, לפיה הנהג רכב בדרך נמהרת או רשלנית בדרך שיש בה כדי לסכן חיי אדם או לגרום לו לחבלה, דינו מאסר שלוש שנים. בשל העובדה כי סעיף 344 **לחוק העונשין** "סיכון דרכים" אינו חל על נהיגה ברכב

⁵ ע"פ 1184/00 מחמיד ג'מאל נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(3) 159 (2000).

הנחיה מס' 2.17 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין של נהגים המנהלים מרדפים בכביש	הנחיות פרקליט המדינה
עדכון אחרון: טו בחשון התשס"ז, 6 נובמבר 2006	

במישרין אלא בהחזקת נכס באופן שיגרום סכנה, ובשל העונש הזהה לזה שקבוע בסעיף 1338(1), קרי: שלוש שנים - ראוי, כאמור, להעמיד לדין במקרים המתאימים בעבירה לפי סעיף 1338(1) ולא בעבירה של סיכון דרכים לפי סעיף 344 לחוק.

9. במקרים בהם נגרמה חבלה חמורה בשל נהיגתו הפרועה של הנהג, ניתן לעשות שימוש בעבירה של חבלה בכוונה מחמירה - לפי סעיף 329(2) **לחוק העונשין** (כפי שפורט בסעיף 4 לעיל).

10. במקרים של גרימת תאונה קטלנית במהלך מרדף, יש להאשים בעבירה של הריגה לפי סעיף 298 **לחוק העונשין**, ולא בעבירה של גרם מוות ברשלנות⁶, בהתאם כמובן ליסודות עבירת ההריגה. במקרים חמורים ומתאימים של הימלטות הנהג משוטרים בשל ביצוע עבירה קודמת, ניתן להאשים בחלופת הרצח לפי סעיף 300(א)(4) **לחוק העונשין**. כאשר מדובר במרדף במהלך נגרום מוות, **ולא** בוצעו עבירות נוספות לעבירות התעבורה, אין להאשים בעבירה לפי סעיף 300(א)(3) - רצח תוך ביצוע עבירה אחרת. זאת, בין היתר, בשל הרציונל הדומה שעומד בבסיס עבירות התעבורה והרצח - שמירה על חיי אדם, כך שההתנהגות האסורה בכביש נבלעת בעבירת ההריגה ואין היא נחשבת "עבירה אחרת", כנדרש בעבירה זו. במקרים חמורים ומתאימים, ניתן לשקול העמדה לדין בגין סעיף 300(א)(3) כאשר גרם המוות נגרם במהלך ביצוע עבירה אחרת שאיננה עבירת תעבורה.

יצוין, כי כאשר מדובר בתאונה קטלנית שנגרמה לאחר נהיגה פרועה **ממושכת**, אין מניעה לייחס לצד עבירת התוצאה, גם עבירה נוספת בהתאם לחומרת ההתנהגות שקדמה לתוצאה הקטלנית.

11. ככל שקיימות ראיות לכך כי אדם **שלא נהג ברכב** היה שותף לניהול המרדף, קרי: ראיות לעידוד ו/או מתן הוראות לנהג במהלך המרדף; הימלטות לאחר ביצוע עבירה בצוותא המלמדת על שותפות בשלב הנהיגה; התנהגות מפלילה לפני ולאחר האירוע כגון: תקיפת שוטר, וכיו"ב - ראוי להעמיד לדין גם את הנוסע כשותף לביצוע העבירות בהם הואשם הנהג (ראו: עניין **אלאטרש**, עניין **וואהיל זיר** ועניין **חליל חואלד**⁷).

⁶ ראו בהקשר זה: "מדיניות התביעה בהעמדה לדין בעבירות של גרימת מוות בתאונות דרכים" **הנחיות פרקליט המדינה 2.1** (התשס"ה).

⁷ ע"פ 7632/05 **אלאטרש נ' מדינת ישראל** (לא פורסם, 2.8.2006); ע"פ 5751/98, 5980/98 **וואהיל זיר נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג(2), 712 (1999); בש"פ 2891/04 **מדינת ישראל נ' חליל חואלד** (לא פורסם, 28.3.2004).